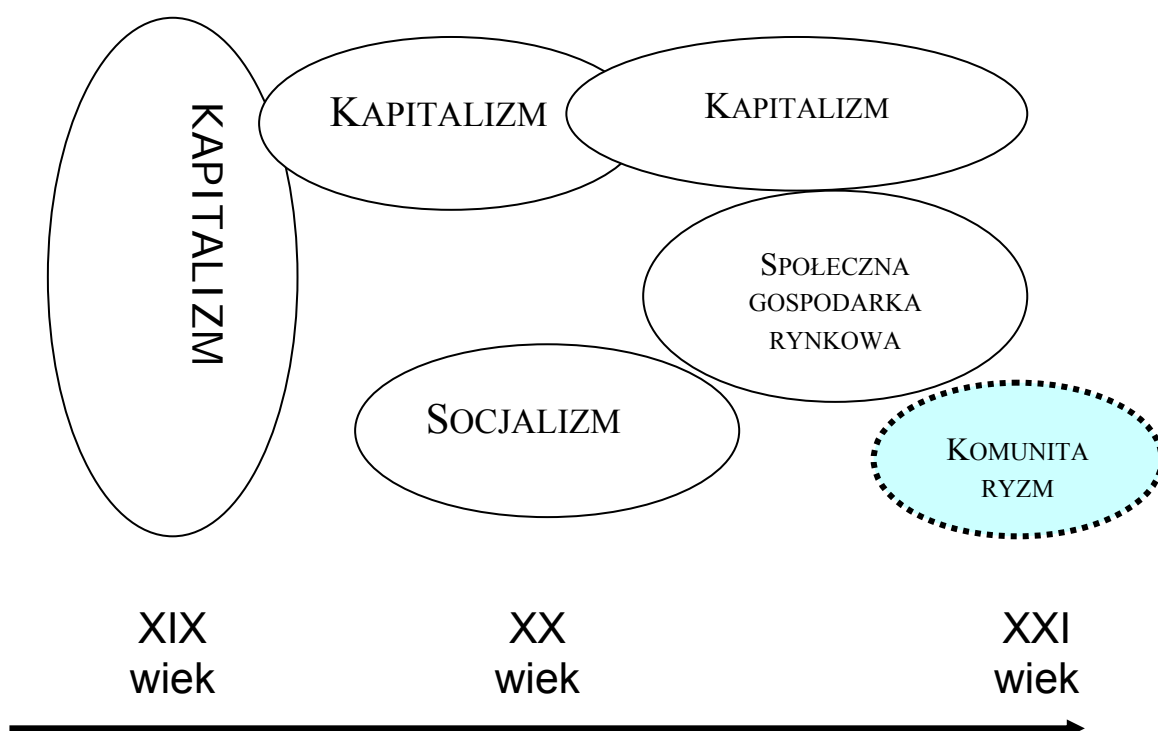

Gospodarka wspólnotowa

Jesteśmy świadkami neokolonialnego uzależnienia dużych obszarów i grup społecznych od interwencji państwa w ramach społecznej gospodarki rynkowej¹. Uzależnienie to polega na tym, że te marginalizowane społeczności są pozbawione dostępu do rynku pracy. To z kolei powoduje utrzymywanie się roszczeniowych postaw. W tej sytuacji interwencjonizm państwa nie jest w stanie zaowocować trwałym i zrównoważonym systemem organizacji ekonomicznej. System społecznej gospodarki rynkowej jest niesprawny – solidaryzm jest zniekształcony postawami roszczeniowymi, a przedsiębiorczość jest naznaczona klientyzmem i kapitalizmem politycznym. Dlatego też można stracić wiarę w to, że państwo jest zdolne do samodzielnego wyprowadzenia społeczeństwa z postępującej marginalizacji obszarów i dużych grup społeczności.

Myślenie o gospodarce wspólnotowej jest próbą stworzenia szarńców obrony społecznej, która wsparta na zasadach solidaryzmu, nie w skali państwa, ale w skali lokalnej, gminnej; może tworzyć sieci współdziałania na rzecz przedsiębiorczości. Można przedstawić to na modelu ewolucji kapitalizmu.

Rys.1 Komunitaryzm w ewolucji systemów ekonomicznych

¹ Art. 20. Społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej.

W przedstawionym modelu sektor I i II są znajdują w podstawowym polu rozwoju gospodarczego gminy, w którym władze lokalne odgrywają rolę administracyjną. Szczególnym jednak elementem gospodarki lokalnej jest III sektor, w którym władze lokalne muszą przekroczyć próg swoje biurka. Jest to sektor lokalnej gospodarki społecznej. Wielką pozytywną rolę mogą w nim odegrać wspomniane firmy rodzinne, aktywność szarej strefy gospodarczej, firmy lokalne łączące lokalnych producentów opierających się na wykorzystaniu miejscowych zasobów, czy też nawet organizacje pozarządowe, które wykonują zadania zlecone gminie w ramach aktywności gospodarczej zaspokajającej potrzeby w objęte dotąd etatystycznym systemie. Gmina wzmacniając samorządy konsumentów i producentów, ułatwia tworzenie współpracujących sieci na rzecz pobudzenia gospodarczego.

Warto zwrócić uwagę na to, że znana nam dobrze aktywność gminy, jaka związana była z robotami publicznymi, która może być traktowana jako sektor lokalnej gospodarki społecznej, różni się jednak w modelu Lorenza tym, że gmina wspiera sieci partnerskie, a nie jednorazowe interwencje. Nie jest wyłącznie inwestorem, przedsiębiorcą, sponsorem, ale kreatorem - mądrym i dyskretnym animatorem, który włącza aktywność społeczności lokalnej do pracy zarobkowej. To jest dość zasadnicza różnica.

Zadanie, które stoi obecnie przed samorządami wymaga włączenia się do procesu tworzenia gospodarki wspólnotowej, dlatego, że gospodarka ta podnosi efektywność i racjonalność gospodarki lokalnej.

Mechanizmem, który może pozwolić na przełamanie drętwoty w koncepcjach rozwoju gospodarczego gminy wymaga wytworzenia systemu sieciowych partnerstw.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na korzyści polityczne sieci partnerstw lokalnych. Otóż prezydenci niektórych miast w coraz większym stopniu wikłają się w polityczne i personalne spory z legislaturą, co w nieunikniony sposób spowodowały bezpośrednio wybory prezydentów miast. Tracą czas na rozstrzygnięcia personalne i obronę budżetu. Toną w niemerytorycznych konfliktach nastawionych na wywołanie w elektoracie wrażenia, że prezydent jest nieudolny i konfliktowy. Natomiast, gdyby społecznym partnerem władz lokalnych nie była społeczność lokalnych kibiców (przeciwieństwo wspólnoty lokalnej), ale dojrzałe sieci partnerstw władzy lokalnej, wówczas działania hałaburdów politycznych straciłyby właściwy im grunt zdezorientowanej społeczności lokalnej, reagującej na sensacje prasy, która w zasadzie zgodnie z regułami szukania aktualności, wypełnia swe zadania.

Coraz ważniejszym elementem staje się poszukiwanie sposobów na dostarczenie różnorodnych impulsów do tworzenia tej nowej ekonomii. Służy temu bardzo popularna obecnie w Unii Europejskiej *Metoda Otwartej Koordynacji* – MOK (ang. OMC). MOK sprowadza się do przedyskutowania celów akceptowanych przez wszystkich uczestników (nie ma przymusu), uzgodnienia sposobów i kryteriów monitoringu oraz wymiany doświadczeń. Specyfika metody to między innymi znaczny udział partnerów nie biorących udziału w dotychczasowym procesie decyzyjnym. OMC nie jest wytrychem rozwiązującym wszystko. Winna być stosowana równolegle z tradycyjnym procesem regulowania zjawisk gospodarczych i społecznych poprzez prawo. Partnerzy działają na zasadzie *gentlemen's agreement* stosując w praktyce zasadę nacisku równych sobie (na zasadzie dobrowolnych zobowiązań) i unikania podejmowania przedsięwzięć pogarszających stan

wyjściowy, co jest standardem przyjętym obecnie w ramach idei *European Governance*³. Wiąże się to z poszukiwaniem proinnowacyjnych metod zarządzania rozwojem gminy, które charakteryzują się dążeniem do podwyższania zdolności kooperacyjnych i uzyskiwania przewag konkurencyjnych w skali międzynarodowej, dzięki wzmacnianiu nowoczesnych czynników sprzyjających lokowaniu się kapitału taki jak: dostęp do wiedzy, komunikacji informacyjnej i technologii, edukacji i umiejętności ich wykorzystywania; wysokiej jakości środowisko zurbanizowane; aktywność społeczna (uczestnictwo i współdziałanie różnorodnych podmiotów w procesach decyzyjno-realizacyjnych)

Wyzwaniem jest tworzenie partnerstw innowacyjnych w różnych segmentach rozwoju społecznego i gospodarczego. Dodać trzeba, że polega ono na równorzędności podmiotów zaangażowanych w partnerstwo, albowiem dominacja jednego podmiotu unicestwia jego sens. To bardzo trudna sztuka dochodzenia do wartości dodanych, która wymaga cierpliwości, szacunku dla małych partnerów i otwartej postawy. Trzeba chyba wrócić do korzeni samorządu terytorialnego, który jest wspólnotą, zarówno z mocy prawa jak i współdziałania gospodarczego i społecznego. Rodzi się pytanie: jak wciągnąć do tych partnerstw lokalnych aktorów?

Podstawy budowania gospodarki wspólnotowej - tezy.

1. Procesy uczenia się budowy gospodarki wspólnotowej przypisuje się o t o c z e n i u i n s t y t u c j o n a l n e m u , które rozwija i ułatwia ten proces. Do instytucji, w tym rozumieniu, zaliczamy zarówno formalne organizacje, np.: agencje rozwoju lokalnego, jak i organizacje nieformalne. Ważnym elementem w rozwoju lokalnym i regionalnym są również nietransakcyjne współzależności, tj. pewne wzorce zachowań, praktyka, szerzej nazywana infrastruktura psychospołeczną.
2. Głównym kreatorem rozwoju stają się instytucje, których celem nie jest bezpośrednie świadczenie usług, ale koordynowanie uzyskiwania wiedzy i działań. Nadrzędnym celem jest przede wszystkim doprowadzenie do ś c i s ł e j w s p ó ł p r a c y z innymi aktorami lokalnymi, która ma doprowadzić do intensywnych relacji między podmiotami z sektora publicznego a tymi z sektora prywatnego.
3. Zdolność do budowania wielorakich partnerstw staje się kluczem do tworzenia gospodarki wspólnotowej.
 - partnerstwo w rozwoju poszczególnych segmentów (branż i clusterów) małych i średnich przedsiębiorstw w skali lokalnej i regionalnej;
 - partnerstwo w rozwoju szkolnictwa ponad średniego w małych ośrodkach miejskich, które mogłoby być wspomagane techniką e-learningu (w ramach Interregu III B realizowany jest projekt o nazwie *Virtual Campus*);
 - partnerstwo w rozwoju innowacji i stworzenia regionalnego systemu innowacyjnego;
 - partnerstwo wspólnot spółdzielczości mieszkaniowej dla renowacji i reintegracji osiedli (obecnie wspólnoty spółdzielcze wegetują);
 - partnerstwo w ruchu organizacji pozarządowych;

³ W omawianej publikacji 'KREATOR ROZWOJU GOSPODARKI LOKALNEJ' autorzy wiele miejsca poświęcili podobnej koncepcji dialogowego poszukiwania czynników rozwoju nazwanej „Konferencją *Open Space*”, op. cit s.69-76.

- partnerstwo w rozwoju Agendy 21;
 - partnerstwo dla zintegrowanego transportu lokalnego i regionalnego;
 - partnerstwo w zakresie sieci i systemów turystyki przyrodniczej i krajoznawczej, która przedłuży sezon;
 - partnerstwo instytucji planowania przestrzennego układów metropolitalnych.
4. Niezmiernie istotnym instrumentem budowania gospodarki wspólnotowej staje się tworzenie funduszy rozwoju lokalnego (znane powszechnie jako *Community Foundation*) konstruowanych na bazie ustawy o organizacjach pożytku publicznego;
5. Fundamentalnym doktrynalnym podłożem nowej gospodarki wspólnotowej jest idea rozwoju zrównoważonego, która w skali lokalnej realizowana jest poprzez autonomiczne Lokalne Agendy 21;

Przełożenie idei gospodarki wspólnotowej na język działań politycznych i instytucjonalnych prezentuje poniższe zestawienie.

Tablica nr 1 Struktury instytucjonalne i działania w ramach wieloelementowej strategii gospodarki wspólnotowej

Lp	Elementy strategii gospodarki wspólnotowej	Struktury i działania
1.	Analiza lokalnych struktur gospodarczych i społecznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizy zasobów i niedoborów, ▪ analizy lokalne i regionalne potencjału innowacji
2.	Upowszechnienie planowania obejmującego wszystkich zainteresowanych, na wszystkich poziomach	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne forum ekonomiczne ▪ grupy robocze produkcji alternatywnej, ▪ społeczne planowanie na różnych poziomach
3.	Budowa zdecentralizowanych struktur służących promocji i wsparciu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ centra wsparcia i pomocy, ▪ niezależne stowarzyszenia rozwoju lokalnego i regionalnego ▪ szkoły jako centra rozwoju lokalnego
4.	Budowanie zdecentralizowanych sieci	<ul style="list-style-type: none"> ▪ partnerstwa sąsiedzkie ▪ stowarzyszenia ▪ organizacje typu <i>umbrella</i> ▪ lokalne Agendy 21
5.	Doradztwo i rozwój niezależnych inicjatyw i zdolności organizacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne przedsiębiorstwa rodzinne ▪ społeczne centra studiów urbanistycznych ▪ społeczne centra pomocy technicznej ▪ grupy działań bezrobotnych ▪ ośrodki samopomocy edukacyjnej i szkoleniowej
6.	Publiczne centra technologiczne służące rozwojowi produktów i innowacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sieci innowacyjności, ▪ centrum rozwoju produktów, ▪ lokalne centra rozwoju usług, ▪ agencje rozwoju produktów
7.	Dopasowywanie produktów i usług do wartości społecznych i	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marketing społeczny,

	ekologicznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stowarzyszenia łączące producentów i konsumentów, ▪ nowy ruch konsumentów
8.	Promowanie nastawionych na współpracę i pro-społecznych form przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedsiębiorstwo społeczne, ▪ systemy lokalnego handlu, ▪ związki kredytowe, ▪ ruch współwłasności, ▪ nowe ruchy nastawione na współpracę, ▪ „ekonomia wspólnotowa”
9.	Tworzenie specjalnych narzędzi wspierania finansowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ fundusze rozwoju lokalnego ▪ związki kredytowe ▪ lokalne fundusze inwestycyjne ▪ fundusze poręczeń kredytowych

Przedstawione struktury instytucjonalne wraz z działaniami je wzmacniającym zasługują na miano rozlewającej się demokracji lokalnej. Polega ona na wciąganiu jednostki w system aktywizacji gospodarki lokalnej, w której cele komercyjne przeplatają się z celami społecznymi, wzajemnie uzupełniając się, a przede wszystkim wykorzystują potencjał tych, którzy obecnie podlegają procesom marginalizacji.